

Vai atlīdzība jāiekļauj vidējā izpeļņā?

Vai vidējās izpeļņas aprēķinā ietilpst atlīdzība par darbu svētku dienā, kas iekrīt darbiniekam noteiktajā darba dienā? Un kā ir ar pārējām Darba likuma 74.pantā minētajām atlīdzībām?

Autore: Inga Zāle, iFinances

Likumā noteikts, ka vidējā izpeļņa aprēķināma par pēdējiem sešiem kalendāra mēnešiem no darba algas, normatīvajos aktos, darba koplīgumā vai darba līgumā noteiktajām piemaksām, kā arī no prēmijām. Bet par "atlīdzību" nekas nav teikts.

Visos gadījumos, kad darbiniekam saskaņā ar [Darba likumu](#) (DL) izmaksājama vidējā izpeļņa, tā aprēķināma par pēdējiem sešiem kalendāra mēnešiem no darba algas, normatīvajos aktos, darba koplīgumā vai darba līgumā noteiktajām piemaksām, kā arī no prēmijām.

Darba alga

Jēdzienus “darba samaksa” un “darba alga” ikdienā bieži lieto kā sinonīmus, tomēr “darba samaksa” ir daudz plašāks jēdziens nekā “darba alga”.

Darba alga ir darba samaksas pamatelements. Tā ir darbiniekam nolīgta un regulāri – katru mēnesi – izmaksājama naudas atlīdzība par darbu. Par padarīto darbu var maksāt laika algu vai akorda algu. DL [62.pants](#) noteic, ka laika vai akorda algas sistēmu, kā arī piemaksu un prēmiju sistēmu uzņēmumā darba devējs organizē atbilstoši normatīvajiem aktiem un darba koplīgumam. Laika algu aprēķina atbilstoši faktiski nostrādātajam darba laikam neatkarīgi no paveiktā darba daudzuma, savukārt akorda algu – atbilstoši paveiktā darba daudzumam neatkarīgi no laika, kādā tas paveikts.

Ja darbiniekam ir piemērota laika algas sistēma, atlīdzību par darbu var noteikt kā stundas tarifa likmi, dienas tarifa likmi vai mēneša algu. Savukārt, ja noteikta akorda algas sistēma, atlīdzību aprēķina atbilstoši paveiktā darba apjomam.

Neatkarīgi no noteiktās algas sistēmas jāievēro DL [61.pants](#), kas paredz – minimālā darba alga nedrīkst būt mazāka par valsts noteikto minimumu. 2026.gadā minimālā mēneša darba alga normālā darba laika ietvaros ir 780 eiro.

Piemērs

Ingai nolīgts normālais darba laiks un akorda alga – par 1 kg saražotās preces maksā 2,8 EUR. 2026.gada septembrī ir 176 darba stundas. Inga nostrādāja visas darba stundas un šajā laikā saražoja 270 kg preces.

Darba alga: 756 EUR ($270 \times 2,8$).

Piemaksa līdz minimālajai algai: 24 EUR ($780 - 756$).

Darba samaksa Ingai septembrī: 780 EUR ($756 + 24$).

Vidējā izpeļņā iekļauj nostrādātās 176 stundas un visu darba samaksu 780 EUR.

Darba samaksa

Piemaksas

Piemaksas ir jāizmaksā ikreiz, kad iestājušies noteikti apstākļi. DL [18.nodalā](#) ir minētas šādas piemaksas:

ja darbinieks līdztekus pamatdarbam veic papildu darbu. Piemaksas apmēru nosaka darba koplīgumā vai darba līgumā, darbiniekam ar darba devēju vienojoties. Darba devējs nav tiesīgs vienpersoniski noteikt ne papildu darbu, ne piemaksas apmēru par šādu darbu. Savukārt DL neparedz minimālo vai maksimālo piemaksas apmēru;

ja darbinieks veic darbu, kas saistīts ar īpašu risku (paaugstināta psiholoģiskā vai fiziskā slodze, paaugstināts risks drošībai vai veselībai). Piemaksas apmēru nosaka darba koplīgumā, darba kārtības noteikumos, darba līgumā vai ar darba devēja rīkojumu;

ja darbinieks strādā vairāk nekā divas stundas nakts laikā (atbilstoši DL [138.pantam](#) nakts laiks ir no pulksten 22 līdz 6). Šādā gadījumā jāsaņem piemaksa vismaz 50% apmērā no darbiniekam noteiktās stundas vai dienas algas likmes. Savukārt, ja nolīgta akorda alga, – vismaz 50% apmērā no akorddarba izcenojuma par paveiktā darba daudzumu. Darba koplīgumā vai darba līgumā var vienoties par lielāku piemaksu;

ja darbinieks veicis virsstundu darbu vai strādājis svētku dienā, jāsaņem piemaksa vismaz 100% apmērā no darbiniekam noteiktās stundas vai dienas algas likmes, bet, ja nolīgta akorda alga, – ne mazāk kā 100% apmērā no akorddarba izcenojuma par paveiktā darba daudzumu. Darba koplīgumā vai darba līgumā var noteikt lielāku piemaksu par virsstundu darbu vai darbu svētku dienā.

Darba koplīgumā vai darba līgumā darba devējs var paredzēt arī citus apstākļus, kuriem iestājoties darbinieks saņem piemaksu.

Prēmijas

Prēmijas nav regulāri un obligāti izmaksājamas. Tām ir stimulējošs raksturs, un prēmija ir darba devēja atzinība mantiskā izteiksmē par labu un

priekšzīmīgu darbu. Prēmiju var piešķirt par jebkuru darbu vai sasniegumu, un tā ir papildu samaksa pie darba algas.

Prēmijas piešķiršanu un tās apmēru darba devējs var noteikt ar vienpusēju lēmumu jeb rīkojumu. To var izmaksāt, piemēram, par dalību veiksmīga darījuma noslēgšanā, kāda nozīmīga projekta pabeigšanu, konkrēta klientu skaita piesaistīšanu mēnesī, kā arī par jebkuru citu darbu, kuru darba devējs ir novērtējis kā papildus apmaksājamu.

Lai saņemtu darba algu, piemaksu vai prēmiju, darbiniekam ir jāveic darbs. Tas nozīmē, ka vidējo izpeļņu ietekmē tikai tās atlīdzības, ko darbinieks saņem par darbu, – vidējās izpeļņas aprēķina pamatā ir darbinieka reāli nostrādātais laiks pēdējos sešos kalendāra mēnešos un par šo laiku saņemtā darba samaksa.

Piemērs

Darbiniekam ir nolīgts summētais darba laiks, un stundas tarifa likme ir 10 EUR. 2026.gada novembrī viņš nostrādā 180 darba stundas, tajā skaitā 12 stundas svētkos, 18.novembrī, un 62 stundas naktī. Izveidojas 21 virsstunda, jo novembrī ir 159 normu stundas.

Darba alga: 1800 EUR (180 st. x 10).

Piemaksa par darbu svētkos: 120 EUR (12 st. x 10 x 100%).

Piemaksa par nakts darbu: 310 EUR (62 st. x 10 x 50%).

Piemaksa par virsstundām: 210 EUR (21 st. x 10 x 100%).

Darba samaksa: 2440 EUR (1800 + 120 + 310 + 210).

Vidējās izpeļņas aprēķinos ņem vērā nostrādātās 180 darba stundas un visu nopelnīto darba samaksu 2440 EUR.

Piemērs

Darba līgumā ir iekļauts punkts, ka darba devējam ir pienākums darbiniekiem, kuri nostrādājuši vismaz vienu darba gadu, izmaksāt 100 EUR prēmiju Lieldienās, Jāņos un Ziemassvētkos. Tomēr šādi darba devēja maksājumi svētkos nav atzinība par labi paveiktu darbu vai sasniegtajiem darba rezultātiem, kas ir raksturīgi prēmijām. Šādos gadījumos vārdu “prēmija” nedrīkst tulkot formāli – ir jāvērtē maksājuma mērķis. Tā kā svētkos piešķirtām prēmijām ir dāvanas raksturs, šādi maksājumi nav iekļaujami vidējās izpeļņas aprēķinos.

Ko neieskaita vidējā izpeļnā

Darba samaksā, no kuras rēķina vidējo izpeļņu, neieskaita slimības naudu (darbnespējas periodā darbinieks veseļojas, nevis strādā), atvaļinājuma naudu (atvaļinājuma laikā darbinieks atpūšas), kā arī atlīdzību DL [74.panta](#) 1. un 6.daļā noteiktos attaisnotas prombūtnes gadījumos (prombūtnes laikā darbinieks neveic darba līgumā nolīgto darbu).

Atlīdzība gadījumos, kad darbinieks neveic darbu attaisnojošu iemeslu dēļ, netiek iekļauta vidējās izpeļņas aprēķinā

Ja darbinieks nav veicis darbu attaisnojošu iemeslu dēļ, darba devējam ir pienākums par šo laiku izmaksāt DL [74.panta](#) 3.daļā noteikto atlīdzību. Proti, ja darbiniekam ir noteikta laika alga, viņam izmaksā noteikto darba samaksu, ja akorda alga – vidējo izpeļņu.

Apskatīšu vairākus attaisnotas prombūtnes gadījumus, kas minēti DL [74.panta](#) 1.daļā.

Darbinieks neveic darbu svētku dienā, kas iekrīt darbiniekam noteiktajā darba dienā.

Piemērs

Darbiniekam nolīgts normālais darba laiks, stundas tarifa likme – 10 EUR. 2026.gada novembrī jānostrādā 159 darba stundas un jāsaņem atlīdzība par 9 nenostādātām stundām (par 1 stundu saīsināts darba laiks pirmssvētku dienā, 17.novembrī, un 8 stundas svētku dienā, 18.novembrī).

Darba alga: 1590 EUR (159 st. x 10)

Atlīdzība saskaņā ar DL 74.panta 1.daļas 8.punktu: 90 EUR (9 st. x 10)

Darba samaksa: 1680 EUR (1590 + 90)

Vidējās izpeļņas aprēķinos ņem vērā nostrādātās 159 darba stundas un nopelnīto darba algu 1590 EUR. Atlīdzību par 18.novembri un 1 stundu par 17.novembri neieskaita darba samaksā, no kuras rēķina vidējo izpeļņu.

Darbinieks ne ilgāk kā vienu darba dienu neveic darbu sakarā ar pārcelšanos uz citu dzīvesvietu tajā pašā apdzīvotajā vietā pēc darba devēja iniciatīvas vai ne ilgāk kā divas darba dienas – sakarā ar pārcelšanos uz citu dzīvesvietu citā apdzīvotajā vietā.

Piemērs

Darbiniekam ir nolīgts normālais darba laiks, mēneša alga – 1800 EUR. 2026.gada oktobrī darba devējs piešķir 2 brīvas dienas sakarā ar pārcelšanos uz citu dzīvesvietu citā apdzīvotajā vietā.

Darba alga: 1636,36 EUR (1800 / 22 x 20).

Atlīdzība saskaņā ar DL 74.panta 1.daļas 5.punktu: 163,64 EUR (1800 / 22 x 2).

Darba samaksa: 1800 EUR (1636,36 + 163,64).

Vidējās izpeļņas aprēķinos ņem vērā nostrādātās 20 darba dienas (160 darba stundas) un nopelnīto darba algu 1636,36 EUR. Saņemto atlīdzību par 2 brīvām dienām vidējās izpeļņas aprēķinos neņem vērā.

Darbinieks, pamatojoties uz attiecīgu darba devēja rīkojumu, darba laika ietvaros piedalās profesionālajā apmācībā vai kvalifikācijas paaugstināšanā.

Piemērs

Darbiniekam ir nolīgts normālais darba laiks, stundas tarifa likme – 9,8 EUR. Darba devējs norīko darbinieku piedalīties kvalifikācijas celšanas kursos no 2026.gada 12. līdz 16.oktobrim.

Darba alga: 1332,8 EUR (136 st. x 9,8).

Atlīdzība saskaņā ar DL 74.panta 1.daļas 3.punktu: 392 EUR (40 st. x 9,8).

Darba samaksa: 1724,8 EUR (1332,8 + 392).

Vidējās izpeļņas aprēķinos ņem vērā nostrādātās 17 darba dienas (136 darba stundas) un nopelnīto darba algu 1332,8 EUR. Saņemto atlīdzību par 5 dienām, kuras darbinieks pavadīja kvalifikācijas paaugstināšanas kursos, vidējās izpeļņas aprēķinos neņem vērā.

Darbinieks, iepriekš par to paziņojot darba devējam, ārstniecības iestādē nodod asinis vai asins komponentus.

Piemērs

Darbiniekam nolīgts normālais darba laiks, mēneša alga – 1500 EUR. Viņš savlaicīgi darba devējam paziņoja, ka ceturtdien, 17.septembrī, neieradīsies darbā, jo dosies uz ārstniecības iestādi nodot asinis, un saskaņā ar DL 74.panta 6.daļu piektdien, 18.septembrī, izmantos atpūtas dienu.

Darba alga: 1363,64 EUR (1500 / 22 x 20).

Atlīdzība saskaņā ar DL 74.panta 1.daļas 2.punktu: 68,18 EUR (1500 / 22 x 1).

Atlīdzība saskaņā ar DL 74.panta 6.daļu: 68,18 EUR (1500 / 22 x 1).

Darba samaksa: 1500 EUR (1363,64 + 68,18 + 68,18).

Vidējās izpeļņas aprēķinos ņem vērā nostrādātās 20 darba dienas (160 darba stundas) un nopelnīto darba algu 1363,64 EUR.

Vai donoriem vienmēr jāizmaksā atlīdzība par divām dienām? Nē. Ja darbinieks ierodas ārstniecības iestādē nodot asinis vai asins komponentus brīvdienā, piemēram, sestdienā, tad neveidojas attaisnots darba kavējums un atlīdzība saskaņā ar DL [74.panta](#) 1.daļas 2.punktu nav jāmaksā. Tomēr atbilstoši DL 74.panta 6.daļai darbinieks saglabā tiesības uz atpūtas dienu.

Taču attaisnotam darba kavējumam, nododot ārstniecības iestādē asinis vai asins komponentus, nav obligāti jābūt veselai darba dienai – vesela diena nepieciešama, piemēram, ja līdz ārstniecības iestādei ir liels attālums vai pēc asins nodošanas pasliktinājies veselības stāvoklis. Jebkurā gadījumā darbiniekam pēc asins vai asins komponentu nodošanas saskaņā ar DL 74.panta 6.daļu ir tiesības uz atpūtas dienu, un darba devējam ir pienākums

apmaksāt ne vairāk kā piecas šādas dienas kalendāra gada laikā. Visas izmaksātās atlīdzības vidējās izpeļņas aprēķinos neņem vērā.

Tātad atbilde uz lasītāja jautājumu ir - nē, atlīdzība gadījumos, kad darbinieks neveic darbu attaisnojošu iemeslu dēļ, netiek iekļauta vidējās izpeļņas aprēķinā.

Lasītāja jautājums:

Darbiniekam nolīgts normālais darba laiks, amatalga – 2000 EUR. Vai arī tad amatalga ietver sevī itkā saņemtu atlīdzību par 9 nenostādātām stundām (par 1 stundu saīsināts darba laiks pirmssvētku dienā, 17.novembrī, un 8 stundas svētku dienā, 18.novembrī)? Un šī atlīdzība jārēķina ārā no vidējās izpeļņas nākotnes atvaļinājumam?

Autores atbilde:

Atbilde atkarīga no tā, kā konkrētais darba devējs rēķina algu, ja darbinieks nav nostrādājis pilnu mēnesi. Piemēram, darbinieks pārtrauc darba attiecības ar 2026.gada 20.novembri, nostrādājot šajā mēnesī 14 darba dienas, 111 darba stundas.

1.variants – novembrī jānostādā 159 darba stundas.

Alga ir 1396,23 EUR ($2000 / 159 \times 111$).

Ja mēneša algu dala ar darba stundām, kas jānostādā, nepieskaitot stundas, par kurām izmaksājama atlīdzība saskaņā ar DL 74.panta 1.daļas 8.punktu, tad aprēķinātajā algā ir iekļauta atlīdzība par svētku dienu un tā atsevišķi nav jārēķina. Vidējās izpeļņas aprēķinos iekļauj visu aprēķināto darba samaksu 1396,23 EUR. Atlīdzību par svētku dienu ārā neņem, jo tā atsevišķi nav rēķināta.

2.variants – novembrī jāapmaksā 168 darba stundas, tai skaitā 159 stundas jāstrādā, 8 ir svētku dienu stundas, kad darbinieks neveic darbu 18.novembrī, kas iekrīt darbiniekam noteiktajā darba dienā un 1 pirms svētku darba dienu stunda, par kuru saīsināts darba dienas ilgums 17.novembrī.

Alga ir 1321,43 EUR ($2000 / 168 \times 111$).

Atlīdzība par nenostādātām 9 stundām ir 107,14 EUR ($2000 / 168 \times 9$).

Darba samaksa ir 1428,57 EUR ($1321,43 + 107,14$).

Vidējās izpeļņas aprēķinos iekļauj darba algu 1321,43 EUR. Atlīdzību par svētku dienu neiekļauj vidējā izpeļnā.

Pie konkrētā darba devēja visiem darbiniekiem, kuriem nolīgta mēneša alga, un kuri nav nostrādājuši pilnu mēnesi, darba alga jārēķina vienādi!